

Notes explicatives per a omplir el formulari de correccions o addicions a registres d'incunables i impresos antics

Per als detalls per a fer-ne la descripció, consulteu:

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_es.html (BETA i BIPA)

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_po.html (BITAGAP)

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_ca.html (BITECA)

Per al vocabulari multilingüe emprat en la descripció d'impresos, vegeu Ricardo González Castrillo:

<https://ciencia.urjc.es/bitstream/handle/10115/565/PRINDESCRFONDANT.pdf?sequence=1>

MANID / COPID> Podeu trobar els MANID d'impresos ja fixats en la web de PhiloBiblon: http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/searchmsed_es.html, marcant abans de la cerca la bibliografia corresponent (BETA, BITAGAP, BITECA). Heu de tenir en compte que cada bibliografia té un MANID propi per a cada edició. Per tant, si un imprès conté, per exemple, materials en castellà i en català, tindrà dos MANID diferents, un en BETA i una altre de distint en BITECA. Normalment, es pren com a MANID (còpia principal) d'un llibre imprès un exemplar que estigui en bon estat de conservació i que es trobi en una de les grans biblioteques, preferentment la BNE o la BdC (tot i que el més important és que sigui l'exemplar més complet conservat). Per tant, aquest MANID tindrà el registre més complet possible pel que fa a les dades recopilades. Els altres exemplars d'aquest mateix imprès s'identifiquen amb un altre número, el COPID, que indica simplement que és una còpia del MANID "mestre". Els detalls de les fitxes de COPID no són tan abundants com els que recull el MANID, excepte quan les dades que aporten són significatives per a identificar l'exemplar. Per exemple, el *Cancionero general* d'Hernando del Castillo (València, 1511) té com a MANID 4146, que es correspon amb l'exemplar BNER/2092. Tots els altres exemplars conservats del *Cancionero general* de 1511 tenen el COPID corresponent, com el que es conserva a la Biblioteca Xeral de la Universidade de Santiago de Compostela (signatura 14599: COPID 2459), que va ser expurgat per la Inquisició i conté esmenes interessants, poemes ratllats i fins i tot alguns de cremats per a impedir-ne la lectura. Les dades en MANID 4146 i COPID 2459 són idèntiques, excepte, és clar, les particularitats d'aquest últim.

BIBLIOTECA> Podeu trobar les biblioteques i altres institucions ja fixades en la web de PhiloBiblon: http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/searchlibrary_es.html (utilitzant el botó TOTS per a buscar en BETA, BITAGAP i BITECA alhora).

Copieu la URL permanent de la biblioteca si no està inclosa en la fitxa de PhiloBiblon. Si es tracta d'una biblioteca que no està inclosa en PhiloBiblon, indiqueu (NOVA) al final del nom de la biblioteca.

COL·LECCIÓ> Si forma part d'una col·lecció, afegiu-n'hi el nom. Per exemple, en la BNE: col·lecció de Pascual de Gayangos, col·lecció de Luis de Usóz y Río, etc.

SIGNATURES> Indiqueu totes les signatures conegudes, començant amb l'actual, les alternatives, les anteriors (*olim*), els números de registre o inventari i, en general, qualsevol combinació numèrica o alfanumèrica amb la qual l'imprès hagi pogut ser citat per altres investigadors en alguna ocasió anterior. Ofereixen particular dificultat les signatures de la Reial Acadèmia de la Història, que ha tingut fins a tres

o quatre sistemes diferents a més de l'actual. Així, la signatura actual 9/466 es correspon amb les antigues 12-3-4, G-20 i 9-3-4-G-20. Totes haurien de ser-hi incloses, tres *olim* i una d'actual. *Olim* no inclou les signatures d'antics propietaris del còdex, que s'han d'incloure en l'apartat corresponent (més avall).

HISTÒRIA> Indiqueu tota la informació disponible en la biblioteca o en altres fonts sobre la seva història: la data d'adquisició o compra, el preu que es va pagar, el lloc d'adquisició, etc. Si no se sap la data d'adquisició exacta, podeu indicar una data *ad quem* ('abans de la qual') o *a quo* ('després de la qual'). Podeu indicar també altres detalls: data de restauració o, en alguns casos desagradables, data en què se sap que va ser robat, perdut o venut. Si aquesta informació es troba en el volum, s'ha de transcriure tal qual. En principi, volem saber la història de l'exemplar des que va ser imprès fins que, després d'haver passat per les mans de tots els antics propietaris, fins al dia concret va ser adquirit per la biblioteca que el conserva actualment.

TÍTOL DEL VOLUM> Es tracta del títol del volum en conjunt, no del títol de cadascuna de les obres individuals que pugui contenir, si bé, com és obvi, si el volum només conté una obra, tots dos coincidiran. Aquests títols solen aparèixer en el teixell o en les portades. S'han de transcriure exactament com hi apareixen, amb majúscules o minúsculs, i indicar el canvi de línia amb una plec o barra vertical [|]. Igualment cal posar el siglum de l'edició si va ser utilitzat en una edició crítica.

Exemple de l'ed. Burgos, 1499, de la *Comedia de Calixto y Melíbea* (BETA manid 2119):

Títol del volum	folis / posició / font
CELESTINA BURGOS 1499	llom
Ed. A	Miguel 1991

DADES D'EDICIÓ I LLOC EN QUÈ ES TROBEN> Les dades de la data, el lloc, l'impressor i l'editor solen figurar en el colofó, sobretot en el cas d'incunables, o en la portada, en el cas d'impressos del s. XVI. És important distingir entre dades copiades de l'imprès (que cal transcriure exactament), les que es basen en característiques bibliogràfiques (filigranes) o tipogràfiques o les que procedeixen de fonts secundàries (catàlegs de la biblioteca o estudis d'erudició).

Exemple de les *Coplas de Vita Christi* d'Íñigo de Mendoza (Sevilla, 1499) (BETA manid 2007):

Dada		(foli/s) / font
Impressor	Meynardo vngut alemano stanislao polono, compañeros	colofó f. 106v
Lloc	[Sevilla]	Vindel
Data	iiij. dias de Abril Año del señor mill .cccc. _et_. xcix	colofó f. 106v
Editor	Lazaro de gazanis	colofó f. 106v

Per a facilitar la manipulació informàtica de les dates s'ha dissenyat un sistema d'equivalències que cal utilitzar per a les edicions que no porten data explícita (http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_es.html#date), i en els llocs corresponents de BITAGAP i BITECA. Així 1540-1560 significa exactament el mateix que "mitjan s. XVI."

Consulteu http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/searchperson_es.html (utilitzant el botó TOTS per a buscar en BETA, BITAGAP i BITECA ahora) per a identificar els impresores i els editors i http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/searchinstitution_es.html per a identificar les institucions

(utilitzant el botó TOTS igualment).

COLOFÓ> Transcriuiu tot el text del colofó en transcripció semipaleogràfica segons les normes de transcripció de cada bibliografia:

Exemple del *Llibre dels àngels* de Francesc Eiximenis (Barcelona: Rosembach, 1494) (BITECA MANID 1488):

f. 135v: A laor d~ nostre senyor d~u y dela gloriosissima verge maria mare sua fini la im p_re_ssio del p_re_sent libre dels Angels Per lo reuerent maestre Johã rosenbach d~ haydelberch Alamany En la elegãt ciutat d~ Barçelona a.xxj.d~ Juyn Any de nostre senyor.M.cccc. lxxxx.quatre .
--

Per a les normes de transcripció, vegeu:

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_es.html#normas (BETA)

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_po.html#normasdetranscrição (BITAGAP)

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_ca.html#norms (BITECA)

SUPORT MATERIAL> En la immensa majoria dels casos les edicions es van imprimir sobre paper. Alguns exemplars es van imprimir sobre pergamí o vitel·la. Especifiqueu qualsevol característica distintiva del material sobre el qual està imprès l'exemplar.

FORMAT> El format depèn del nombre de voltes que el plec de paper ha estat doblegat. El full sense doblegar s'anomena **full solt**, no sol ser gaire corrent abans de 1500, tot i que es troba en butlles papals impreses. Si s'ha doblegat una volta, és un **foli**; dues voltes, un **4t**, tres voltes, un **8è**. Normalment el lloc en què apareix la filigrana serveix per a indicar el format: el foli la té en el centre del full; el 4t en el cosit interior; el 8è, en el marge superior o inferior. El pamflet imprès sobre un sol full s'anomena **plec solt**, pot tenir el format de foli, 4t, 8è o formats més complicats encara. Finalment, el paper molt gran, de més de 400 mm d'altura, s'anomena **foli major**, en els inventaris antics són els anomenats llibres "de marca major".

ESTAT DE CONSERVACIÓ> Indiqueu ací la condició de l'imprès: fulls esguellats o perduts, danys d'aigua o d'insectes, tintes corrosives, etc. Indiqueu els fulls en blanc, que poden ser indicatiu de salt de text o del pas d'un text a un altre. Si no teniu temps per a repassar el llibre sencer, feu-ne una valoració global: excel·lent, bona, regular, deteriorada.

ENQUADERNACIÓ> Algunes enquadernacions serveixen per a indicar els propietaris dels llibres, com els d'Alonso Osorio, 7è marquès d'Astorga (BETA manid 3676). Si és possible, indiqueu-ne el tipus (gòtica, mudèjar), la matèria de l'enquadernació (pell sobre cartó o taules de fusta), el tipus de pell (vedell, cabra, ovella); el tipus de ferros (daurats, en sec) o els motius decoratius.

Per a una terminologia multilingüe, vegeu:

<http://vocabulary.irht.cnrs.fr/pages/vocab2.htm> (*Theme 6. Reliure*)

Per a la terminologia utilitzada en PhiloBiblon, vegeu:

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_es.html#binding (BETA, BIPA)

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_ca.html#binding (BITECA)

La base de dades en procés de construcció, a càrrec d'Antonio Carpallo i dels seus col·legues de la Universitat Computense de Madrid, també és ben útil:

<http://pendientedemigracion.ucm.es/info/ccea/index.php>

Exemples:

Renaixentista de pell marró amb escut en sec del marquès d'Astorga
Vedell color crema mod.; signada A. Ménard (guarda fixa anterior)

MIDES> Les mides s'indiquen en **mil·límetres (mm)**. L'enquadernació es mesura posant el metre a la meitat del pla anterior per altura i amplària. El full es mesura elegint-ne un que sigui representatiu, millor si queda prop del cosit, perquè aleshores és més fàcil mesurar-ne l'amplària. La caixa es mesura tenint en compte la taca d'escriptura, és a dir, tota la superfície impresa, exceptuant-ne els títols corrents. Es tracta de mesurar des de la part superior de les lletres baixes de la primera línia de text impresa fins a la vora inferior de les lletres baixes de l'última línia de text impresa, tenint en compte els traços superiors (*l, d h, b*, etc.) o inferiors (*p, q*). Si l'imprès ofereix unes quantes caixes distintes, cal mesurar una caixa representativa de cada tipus. La columna i l'intercolumni tindran la mateixa altura de la caixa, lògicament, però menys amplària. Per a més precisió, poden mesurar-se també els marges, separant el marge abans i després de la caixa amb el signe +, com en l'últim d'aquests exemples:

Classe	altura	amplària	folis
Full	310	205	f. 4
Caixa	240	160	f. 2r
Caixa	10 + 240 + 15	20 + 160 + 10	f. 2r

FOLIACIÓ> Cal descriure la foliació del llibre imprès tal com va sortir dels tòrculs de l'impressor, sense tenir en compte les guardes o fulls de respecte afegits per l'enquadernador i indicant si és sense foliar (molt corrent en els incunables) o si va foliat o paginat en xifres aràbigues o romanes, moderna o original i, evidentment, amb la correlació entre la foliació antiga i la moderna (si n'hi ha). S'inclouen els folis totals del text imprès, incloent-hi els salts en la foliació o els folis repetits, els fulls en blanc, etc.

Exemples:

ff.: [6] + j-lxxvij + [1]	Vol dir que el llibre té 6 fulls sense foliar al principi, que corresponen als preliminars del llibre en el quadern A, 77 ff. foliats (quaderns a-k) i un full sense foliar al final, l'últim del quadern k, de manera que la col·lació és A ⁶ a-i ⁸ k ⁶ .
ff.: 96 (sense foliar)	Sovint no anaven foliats els llibres impresos antics.
ff.: 1-154 + 156-226	

Els errors de foliació s'indiquen en la seqüència total, com en el tercer exemple anterior, en què s'ha saltat el f. 155. De vegades es troba paginació en lloc de foliació, però és poc corrent i normalment

apareix en impresos més moderns. De tota manera s'indica utilitzant l'abreviatura “pp.”.

DISTRIBUCIÓ DE LA PÀGINA> S'anota el nombre de *columnes* per pàgina tan sols si n'hi ha dues o més. Si el text va imprès a línia tirada, en una columna, no cal indicar-ho (se pressuposa). És freqüent la divisió en dues columnes, però infreqüent en tres o més (la trobem en llibres de poesia o amb índexs de títols i subtítols). Si el nombre de columnes canvia al llarg de l'imprès, s'indiquen els folis que ocupen, indicant recto i verso. S'indica també el nombre de *línies* per columna o per pàgina, comptant-les en dues o tres pàgines diferents per a tenir una idea de la variació, tal com es veu en aquest exemple:

Classe	nre.	folis
col.	2	1ra-35vb, 74ra-109vb
lín.	27	3ra
lín.	29	107vb

COL·LACIÓ> La col·lació és la seqüència i el nombre de fulls dels quaderns de què es compon l'imprès. La construcció del llibre és un indicatiu important per a descobrir on i quan es va fer. Els fulls que integren cada quadern han de formar un nombre parell. Si té un nombre imparell, el més probable és que se n'hagi tallat un. Cal determinar, en la mesura que sigui possible, quin és el full que hi manca; per exemple, la indicació *1° (1-3)* indica que el quadern 1 és un quaternió (4 bifolis) en el qual falta el tercer full. De vegades no és possible determinar el full que hi manca, però si se sap que en la primera meitat del quadern falta un full, pot indicar-se així: *1° (3/4)*, marcant la posició del cosit amb una barra inclinada.

En els llibres impresos va ser corrent signar els quaderns amb les 23 lletres de l'alfabet, utilitzant *i/j* i ometent la *w*: abcdefghijklmnopqrstvxyz. Vegeu també:

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_es.html#collation
http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_ca.html#collation

Tot i que requereix molt de temps, el millor sistema de col·lació consisteix a descriure cada quadern separatament, anotant l'ordre que ocupa en el llibre, la signatura que té, el nombre de fulls i la foliació que ocupa. Això no obstant, no aconsellem usar aquest sistema per als impresos, perquè normalment les signatures ofereixen una pista segura per a analitzar la construcció del llibre. Pot ser útil, però, en el cas d'un llibre de difícil construcció o que contingui errors en les signatures. A diferència dels manuscrits, no cal anotar el lloc del cosit (centre del quadern) ni tampoc els reclams, que són molt poc freqüents en els impresos. Quan n'hi ha són gairebé sempre reclams de foli, del verso d'un full al recto del full següent, no del quadern.

Exemple:

Quadern	sign.	nre. de fulls	folis
1	A	12	1-12
2	B	12	13-24
3	C	8	25-32

La col·lació d'aquest llibre, per tant, seria A-B¹² C⁸.

SIGNATURES DE QUADERN I DE FOLI> Normalment les signatures van impreses en l'angle inferior dret en el recto del full. És habitual tenir signatures que combinen les de quadern amb les de foli:

ai aij aiij aiijj av avj. Això indica que el quadern va signat amb la letra *a* i que els sis primers fulls van signats amb aquesta lletra seguida d'una xifra romana. Només feia falta numerar els fulls de la primera meitat del quadern; per tant, aquest quadern seria un senió de 12 fulls. En els llibres impresos, sobretot en el s. XVI, era corrent signar el primer full de la segona meitat del quadern per a comprovar que no hi mancava res.

Exemple:

Descripció	posició	folis
ai aij aiij aiijj av avj	r angle inf. dr.	1r-6r
bi bij biij biijj bv bvj	r angle inf. dr.	13r-8r

TIPOGRAFIA> Cal descriure'n el tipus (gòtica, rodona, itàlica, etc.), els formats, la localització i la font de la informació.

Classe	detall	localització	font
gòtica	G 150	títols	Norton 1978
gòtica	g 94	text	Norton 1978

FILIGRANES> Des de la publicació del repertori fonamental de Charles Briquet, *Les filigranes* (1907), les filigranes (o marques d'aigua) han servit com a element imprescindible per a datar el llibre en paper, amb un marge d'error d'uns 15 o 20 anys. Són molt més fiables que els procediments basats en la paleografia. Al seu torn, identificar una determinada filigrana dins d'un imprès datat és útil per a datar la filigrana amb més precisió. Originàriament, les filigranes eren dibuixos fets de fil d'aram i lligats als corondells del motlle de paper, amb la funció de publicitar la marca del fabricant de paper. Encara ara una de les filigranes més populars, la mà, s'utilitza en l'expressió *una mà de paper*. Briquet va establir la nomenclatura bàsica de les filigranes per als segles XIV-XVI i altres autors han seguit el seu sistema. Hi ha intents de compilar en línia diversos repertoris, com el Briquet *on line* (potser el més satisfactori), el Projecte Bernstein i el Catàleg de Piccard; els enllaços corresponents (majoritàriament en francès, alguns en alemany i en anglès) són:

<http://www.ksbm.oeaw.ac.at/scripts/php/BR.php>
<http://www.bernstein.oeaw.ac.at/>
<http://www.piccard-online.de/start.php>

Per als noms dels motius de les filigranes (en espanyol i en català), vegeu:

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_es.html#watermark
http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_ca.html#watermark
http://stel.ub.edu/biteca/html/ca/filigranes_motius.html

Exemple:

Classe	detall	Folis	Font
carro	de 2 rodes amb els radis en creu	ff. 1, 3, 73, 85	Briquet 3540 [1463-1478]
corona	amb creu	f. 36	cf. Briquet 4644 [1455]

DECORACIÓ> La decoració del llibre imprès durant l'època dels incunables i gairebé tot el s.

XVI es fa a partir de xilografies: inicials xilogràfiques, figures, tacs o peces i il·lustracions xilogràfiques. L'existència i la identificació d'aquests elements pot ser molt important per a assignar la impressió d'un llibre sense colofó a un determinat impressor i també per a ordenar-lo cronològicament dins la llista dels seus impresos. Per als incunables encara són imprescindibles els repertoris de Haebler i Vindel; i per a l'èpica posterior als incunables (fins al 1520) ho són també els de Norton 1978 i, ara, els de Martín Abad 2001, 2007, 2016.

Exemple:

Classe	detall	folis/ localització
orla	de 6 peces fitomorfoliques	Portada
xilografia	d'un rei assegut en el seu tron	Portada
inicials	historiades xilogràfiques de 5 l. (o 5 UP)	Passim

En PhiloBiblon no fem una distinció entre inicials, versaletes i capitals, i les anomenem totes "inicials". Tan sols BITECA distingeix entre capital inicial i capital secundària. En qualsevol dels dos casos, es tracta de lletres grans, de forma majúscula o minúscula, de dues o més unitats de pauta o línies d'altura, és a dir, que ocupen d'alt el mateix espai que dues o més línies de text i que normalment es troben a l'inici del text o d'una secció important: un llibre, un capítol. Les orles generalment imiten les d'un manuscrit i són fitomorfoliques, és a dir, utilitzen formes vegetals, de vinyes o enfiladisses, amb fulles, flors i fruits.

Indiqueu també si els impresos porten escuts en color de la persona que va comprar el llibre, fet que es produeix sobretot en l'època dels incunables. Si els escuts estan identificats, cal indicar el nom del propietari. En tot cas, per als identificats, i sobretot per als no identificats, cal descriure'ls amb algun detall. Per exemple, les armes de la Corona de Castella i Lleó van dividides en 4 quaters, amb un castell de 3 torres d'or sobre camp vermell en els quaters superior esquerre i inferior dret, i amb un lleó rampant natural, amb corona i llengua vermella sobre camp d'argent, en els quaters superior dret i inferior esquerre. L'escut dels Reis Catòlics, amb els grans quaters de Castella i Aragó i amb la magrana del regne de Granada a sota (després del 1491) i la divisa "TANTO MONTA", és inconfusible. El vocabulari heràldic per a la descripció exacta dels escuts d'armes és tècnic, però s'ha d'usar, en la mesura que sigui possible, per als escuts d'armes no identificats. Vegeu Vicente Cadenas y Vicent, *Diccionario heràldico* (Madrid: Hidalguía, 2003).

Per al vocabulari multilingüe emprat en la descripció d'impresos, vegeu Ricardo González Castrillo:

<https://ciencia.urjc.es/bitstream/handle/10115/565/PRINDESCRFONDANT.pdf?sequence>

≡1

ALTRES CARACTERÍSTIQUES> Afegiu ací tota la informació que no hàgiu inclòs en els apartats anteriors (per exemple, en el de la col·locació), i també tota la informació existent ja en PhiloBiblon que vulgueu ampliar.

ANTICS PROPIETARIS I PERSONES O INSTITUCIONS VINCULADES AL LLIBRE> Anoteu, en ordre cronològic, tots els antics propietaris de l'imprès, tant persones com institucions (monestirs, esglésies, catedrals, hospitals), utilitzant tots els elements de què disposeu. Indiqueu també qualsevol detall, com la data d'adquisició i el preu.

Els ex-libris són fonamentals en aquest sentit. Els ex-libris impresos solen trobar-se només a

partir de mitjan s. XVIII i normalment en l'interior del pla anterior de l'enquadernació.

Els ex-libris manuscrits (“aquest llibre pertanya a...”) normalment es troben a l'inici o al final del llibre, com en el cas dels llibres de Ferran Colom, fill de l'almirall Cristòfol Colom i un dels bibliòfils més importants del s. XVI. Els llibres de la seva biblioteca són inconfusibles perquè tots porten al final una inscripció com aquesta: “Este libro costó 6 maravedies en Valladolid a 5 de diziembre de 1531”. De vegades, quan un manuscrit canvia de propietari, es ratlla l'ex-libris del propietari anterior. És convenient indicar la presència d'un ex-libris d'aquestes característiques encara que no sigui possible llegir-lo.

Cal distingir entre un ex-libris i la simple signatura o inscripció d'un nom d'una persona o institució. Aquesta última pot indicar que el llibre va pertànyer a la persona o institució, però no n'és una prova fefaent, tot i que en els casos dels noms d'un col·legi, monestir o catedral és bastant probable que el llibre pertanyés a la seva biblioteca.

Els supralibres són els escuts o altres indicis de possessió trobats en els plans de l'enquadernació.

Probationes penae posteriors, sobretot en les guardes però també a voltes en l'interior del llibre, poden oferir noms o efemèrides dels naixements de fills, bon indicatiu que el llibre va pertànyer al pare. Cal tenir en compte les signatures o cotes antigues anteriors a l'adquisició del llibre pel propietari actual. A voltes, fins i tot sense el nom del propietari, serveixen de prova de pertinença. Les de Diego Sarmiento de Acuña, 1r comte de Gondomar, tenen la forma “Sala 2. Est. 5 Cax. 7”. Gairebé tots els seus llibres es troben actualment a la Reial Biblioteca de Madrid.

Per a identificar els antics propietaris consulteu qualsevol material que tinguin a la biblioteca: catàleg imprès o en línia, fitxer o carpetes d'adquisicions. Aquests fitxers, manuscrits o mecanografiats fins no fa gaire, no solen posar-se a l'abast dels investigadors però a voltes és permès consultar-los. Consulteu la web de PhiloBiblon (seleccionant el botó TOTS) per a intentar identificar les persones esmentades en l'imprès:

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/searchperson_es.html

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/searchinstitution_es.html para las instituciones.

ALTRES OBRES EN EL VOLUM> Les obres o textos en la llengua de la bibliografia (castellà en BETA i BIPA, català en BITECA, gallec, portuguès o galaicoportuguès en BITAGAP) es descriuen a continuació en la descripció interna del llibre. Ací es tracta de les obres en altres llengües o obres postmedievales. La seva presència pot ser important com a indicatiu de la tradició textual de les obres que ens interessin. Cal anotar com a mínim la llengua d'aquestes obres i els folis que ocupen. Si les obres poden ser identificades, indiqueu-ne els títols i els autors. Si no poden ser identificades, indiqueu la matèria de què es tracta amb la màxima precisió possible; així, “teologia” o “espiritualitat” millor que “religió”.

BIBLIOGRAFIA EMPRADA> Vegeu sempre el catàleg de la biblioteca i reviseu-ne les dades, afegiu-hi l'enllaç a la URL del catàleg o al registre catalogràfic, si n'hi ha. Si citeu referències secundàries, indiqueu les dades bibliogràfiques normals i les pàgines citades. A més dels catàlegs impresos o en línia, sovint les grans biblioteques guarden altres catàlegs antics en sala, o fitxers manuscrits, mecanografiats (i, cada vegada més, digitals), amb referències bibliogràfiques dels articles o monografies en què s'ha tractat el llibre en qüestió. Cal citar tots els utilitzats en la descripció i indicar les pàgines en què es tracta el còdex analitzat.

CÒPIA DIGITALITZADA> Apunteu l'enllaç (URL), el servei utilitzat (biblioteca digital, col·lecció digital) i la data en què va ser consultat en format any-mes-dia (2016-10-31). Per exemple, els facsímils digitals de la BNE estan servits per la Biblioteca Digital Hispànica. Sovint, la URL que es veu en el

navegador quan es consulta només serveix per a la sessió, ja que caduca als pocs minuts. Aquests enllaços no serveixen, sinó que és millor copiar i enganxar la URL permanent (PURL) fent clic sobre l'enllaç i prement el botó dret del ratolí per a obrir el menú i seleccionar “copiar ruta de l'enllaç” (en anglès: “copy link address”). En qualsevol cas, cal comprovar sempre que es tracta d'un enllaç estable.

NOTES> Indiqueu observacions generals sobre el manuscrit, com ara notes dels lectors, o fins i tot detalls de tipus codicològic que no poden col·locar-se fàcilment en els altres apartats. Podeu anotar l'existència de glosses al llarg del manuscrit o fer-ne una valoració general sintetitzant els detalls codicològics indicats més amunt. Ací també podeu retallar i enganxar (indicant-ho) el registre bibliogràfic del catàleg en línia per a estalviar-vos la feina de copiar els detalls en els diversos apartats, o també informació que es trobi en altres fonts secundàries en línia.

Descripció interna

Ací s'indiquen els detalls sobre el contingut textual del manuscrit, és a dir, els testimonis que conté, seguint l'ordre en què hi apareixen.

ORDRE EN EL VOLUM> Folis que ocupa, indicant recto, verso i columna.

AUTOR I TÍTOL> S'han d'escriure tal com consten en el testimoni i transcriure'ls segons les normes de transcripció de cada bibliografia. Si hi manquen, anoteu-ho.

CONDICIÓ> Indiqueu si el text és acèfal, incomplet, si es tracta d'un fragment, etc.

ÍNCIPIT / ÈXPlicit> Indiqueu l'incipit i l'èxplicit de totes les parts principals segons les normes de transcripció de cada bibliografia (BETA, BITAGAP, BITECA). Per a testimonis que no porten títol o que són acèfals és possible identificar el text per l'incipit del text o d'un altre element textual. Com que en molts testimonis falten elements com el pròleg o una carta introductòria, cal indicar múltiples incipits per a multiplicar les possibilitats de trobar coincidències de text en altres manuscrits o impresos antics. Indiqueu també, en la mesura que sigui possible, les rúbriques i els títols complets. Per rúbrica entenem elements com “Aquí comença el prologo deste libro...”, sense tenir en compte si van destacats d'una forma, color (per exemple en vermell) o figura. Per a les normes de transcripció, vegeu:

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_es.html#normas/ (BETA, BIPA)

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_po.html#normasdetranscrição (BITAGAP)

http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/help_ca.html#norms (BITECA)

No utilitzeu la letra *itàlica* o *cursiva* de l'ordinador, perquè les distincions entre fonts tipogràfiques s'esborren en tallar i enganxar les citacions en PhiloBiblon.

Per tant, per a indicar les abreviatures, cal desplegar-les entre guions baixos (q_ue_) i marcar els canvis de línia amb plecra o barra vertical [|] i els de columna o de pàgina amb doble plecra [||]. Els canvis de color de la tinta van en l'apartat de decoració (dalt). Si hi ha una inicial d'unes quantes unitats de pauta, escriviu-la seguida d'un superíndex que les indiqui “L³” i, si la inicial falta, poseu-la entre claudàtors [L]³, sense fer cas de la lletra de guia que la indica.

Noteu que pot indicar-se l'ús de les titlles amb la ñ̃, la ò̃ i la ã̃ o posant ~ després de la lletra: “d~l”, “q~”, “nr~o”. També poden desplegar-se aquestes abreviatures com “d_e_l”, “q_ue_” i n_uest_ro”.

Podeu fer servir el sistema que us sigui més fàcil en cada cas.

Exemple de la *Carta a D. João II* de Hieronymus Münzer (BITECA MANID 9639 > CNUM 18930):

Tipus	incipit	foli	èxplicit	foli
salutació	Ao ser~nissimo e inuictissimo Johãne rey de purtugal	30v		
text	porque ate q_ue_ este louuor reçebeste dô serenisiio infãte dôãrrique teu tio	30v	sejas celebrado com jmmortalidade.	32v

BIBLIOGRAFIA EMPRADA> Si el text ha estat editat prenent com a base aquest testimoni, o si el testimoni ha estat consultat per a una edició, indiqueu-ho. Anoteu la sigla usada per l'editor per a l'imprès analitzat, si s'escau.